

Впроваджуючи систему екологічного управління, кожна організація повинна визначити законодавчі та інші регламентуючі вимоги стосовно навколишнього середовища, які вона зобов'язана виконати, та які застосовні до екологічних аспектів її діяльності, продукції чи послуг.

Література:

1. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 50. – Ст. 678.
2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
3. Про альтернативні види палива: Закон України від 14 січня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 12. – Ст. 94.
4. Про відходи: Закон України від 5 березня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 36. – Ст. 242.
5. Про Загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами: Закон України від 14 вересня 2000 року // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 44. – Ст. 374.
6. Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 23 грудня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 19. – Ст. 98.

Тарасишина О. М., НУ "ОЮА"

СПРАВЕДЛИВІСТЬ І ТОЛЕРАНТНІСТЬ – ЯКОСТІ СУДДІ В УКРАЇНІ

*“Хто ухвалює рішення,
не вислухавши протилежну сторону,
чинить несправедливо, хоча б
рішення це і було справедливе”*

Сенека.

Стаття посвячена аналізу ролі толерантності и справедливості в системі моральних якостей судді в сучасній Україні. Предложено внести изменения в закон «О статусе судей».

The article is devoted to the analysis of tolerance and justice in the system of moral qualities of judge in modern Ukraine. It is suggested to make alteration in a law “On status of judges”.

Право на справедливий розгляд справи є однією зі складових права на правосуддя у тому сенсі, який у нього вкладають міжнародні норми та правила. Більше того, уявляється, що справедливий судовий розгляд

неможливий без дотримання при судочинстві матеріальних і процесуальних норм. Крім того, "забезпеченню права на безсторонній суд мають служити неписані правила природної справедливості, справедливе судові рішення має виноситись безстороннім суддею" [1].

Суддя у сучасній державі володіє значними можливостями, оскільки не лише застосовує закон і розвиває його положення, але, як свідчить практика багатьох держав, за необхідності виправляє закон [2].

Суддя-професіонал – це людина високих моральних якостей, з бездоганною репутацією, позбавлена до сторін в процесі симпатій або антипатій, та за жодних обставин не проявляє їх зовні, а, тим більше, у своїх рішеннях. Професійність судді – це вміння не створювати своїми діями конфлікт, бути толерантним і справедливим, самообмежувати себе навіть у простих життєвих обставинах. Тому ці професійні якості мають бути властиві кожному судді – новачку і досвідченому професіоналу.

З точки зору автора дослідження, необхідно перевіряти за цими критеріями кандидатів на посади суддів. Частиною 3 ст. 127 Конституції України встановлено, що на посаду судді може бути рекомендований кваліфікаційною комісією суддів громадянин України не молодший за двадцять п'ять років, який має вищу юридичну освіту і стаж роботи у галузі права не менше трьох років, що проживає в Україні не менше десяти років і володіє державною мовою [3]. Отже, чинне законодавство України дозволяє стати суддею юристу, що має трирічний стаж роботи у галузі права. Це може бути різноманітна робота: правоохоронні органи, виробництво, державна служба. Спектр професій достатньо широкий. У кожній сфері – свої особливості, правила, звичаї, вимоги на службі і за її межами.

Окрім моральних якостей, придбаних в сім'ї, у вищому учбовому закладі, за три роки роботи студент юридичного факультету може придбати звички, які є небажаними для судді.

Давно назріла необхідність спеціального тестування й анкетування кандидатів на посаду судді. Сьогодні перевіряються лише рівень юридичних знань кандидата та іноді елементи, які вказують на його моральні якості. Необхідна система перевірок. Посада судді публічна, відкрита, і якщо претендент не готовий до публічності, це означає, що він не здатний обіймати посаду, тим паче, якщо йому є що приховувати [4]. Отже, необхідна попередня перевірка моральних якостей.

Наступна обставина, яка заслуговує на увагу, – це найближче оточення кандидата. Кандидат у судді не може вести аморальний спосіб життя, не повинен порушувати законодавство або дозволяти собі

лояльне відношення до таких порушень з боку інших людей. Адже подібна лояльність може мати місце і в майбутній професії. Перш за все, необхідно підкреслити, що моральні, етичні вимоги, що вимагаються від судді, найтіснішим чином переплітаються з його процесуально-правовими обов'язками. Непрофесійно відправлене правосуддя, з яким суспільство пов'язує надії на справедливість, позбавлене моралі.

Тому важливо знати процесуальні особливості поведінки під час судового засідання: суддя повинен думати не лише про кінцевий результат, але і про супутні чинники, які формують уявлення про судову владу. В рамках судового процесу суддя не повинен віддавати перевагу одній із сторін, оскільки це відразу ставить під сумнів його об'єктивність.

Справедливість вироку залежить не лише від призначення судом покарання, що відповідає важкості злочину та особи засудженого, але й справедливості самої процедури, яка використовується у ході судочинства [5]. Є думка про те, що справедливість у процесі відіграє роль принципу, вимоги якого поширюються на всі процесуальні документи, у тому числі на вирок суду [6].

Процесуальна справедливість – це вимога закону, що висувається до судової процедури та її результатів, що полягає в необхідності створення найкращих процесуальних умов для реалізації сторонами та судом своїх повноважень зі встановлення обставин кримінальної справи та виражається в прийнятті такого рішення, яке у повному обсязі відповідає характеру та сутності встановлених обставин [7].

Не можна забувати, що найважливішим чинником, який викликає пошану до судової влади, є самі судді, їх поведінка на роботі і у сфері побуту, їх культура, манера спілкування, спосіб життя тощо [8]. Як стверджує заступник голови Верховного суду Республіки Комі О. Марков, "більшість громадян взагалі відносяться до суду з повагою, проте етичному вихованню суддів у нас приділяється у край мало уваги" [9].

Професійність будь-якого юриста зумовлена його власними особливостями [10]. Це спостереження щодо суддів вимагає роз'яснення, оскільки в ідеалі кожен суддя, незалежно від особливостей своєї природи, має бути професіоналом.

Відповідно до Основних принципів незалежності судових органів, схвалених резолюціями Генеральної Асамблеї ООН № 40/32 від 29.11.85 і № 40/146 від 13.12.85 [11], принцип незалежності судових органів надає їм право і вимагає від них забезпечення справедливого ведення судового розгляду і прав сторін. Справедливий розгляд справи досягається шляхом виконання при судочинстві певних процесуальних

правил. Крім того, забезпеченню права на неупереджений суд мають сприяти неписані правила природної справедливості. Справедливе судове рішення повинно виноситися неупередженим суддею, який веде процес з дотриманням вимог толерантності [12].

Як констатували Г. Харт і Д. Макнауттон, "спірний судовий процес – це остання лінія захисту суспільства в необхідності посилення забезпечення мирного вирішення соціальних конфліктів. Слід завжди пам'ятати, що це дуже серйозний процес, в якому на карту ставиться щось більше, аніж істина тільки даної специфічної суперечки, а саме – віра в безсторонність і справедливість публічного вирішення суперечок, віра, яка має дуже велике значення, оскільки глибина конфлікту примушує зважати на нього і зобов'язує ухвалювати мирне рішення" [13]. Суд – це свого роду лакмусовий папірець принципів верховенства права і правової держави [14].

Крім того, забезпеченню права, що є сукупністю справедливості, порядку, моральності, правдивості, на неупереджений суд повинні служити неписані правила природної справедливості, справедливе судове рішення повинне виноситись неупередженим суддею; необхідно вислуховувати обидві сторони.

Відповідно до чинного законодавства України, виключно на суд покладено функцію відправлення правосуддя та визначення прав людини, встановлення деяких обмежень, зобов'язань тощо. У зв'язку із цим, слід відзначити таке. Щоб рішення суду були справедливими, процес має бути побудований на принципах толерантності, судовий процес не повинен затягуватися, кримінальний суд має уважно розглядати, а не копіювати висновки слідства, брати до уваги закон тощо.

Статус – правове положення (сукупність прав і обов'язків) суддів всіх ланок судової влади – визначається Конституцією України і доповнюється та детальніше регламентується процесуальними законами України "Про судовий устрій України" і "Про статус суддів". Останній Закон більш детально і всебічно закріплює статус суддів в якості носіїв судової влади, встановлює процесуальні, матеріальні і соціальні гарантії їх незалежності, порядок формування суддівського корпусу, вимоги, що ставляться до особистості судді, і його основних обов'язків.

До роботи будь-якого судді висуваються досить високі вимоги, яким він має відповідати. Однією з них є кваліфікація судді. Кодекс професійної етики судді передбачає, що суддя повинен старанно і неупереджено виконувати покладені на нього обов'язки і підтримувати свою професійну компетенцію на належному рівні, бути прикладом законопокірності, неуклінно дотримуватися присяги і

завжди поводитися так, аби зміцнювати віру громадян у справедливість, незалежність, безсторонність і незалежність суду.

Проведене монографічне дослідження свідчить про необхідність реформування судової системи підбору кандидатів на посаду судді, тому на сьогоднішній день є досить актуальними концептуальні основи судово-правової реформи, яка, будучи складовою частиною здійснюваних у країні перетворень, скерована на формування цілісної судової системи, кадрове і фінансове забезпечення, посилення гарантій незалежності судів і суддів. Судово-правова реформа, в першу чергу, передбачає розширення можливостей захисту прав і свобод громадян в судовому порядку, вдосконалення процесуального порядку судочинства відповідно до світових стандартів, міжнародно-правових норм і принципів. Крім того, основною метою судової реформи було і залишається створення незалежного, неупередженого і справедливого суду, без якого не може бути і сильної судової влади, і надійного судового захисту прав людини та громадянина, конституційного ладу, економічного і правового простору України.

На жаль, на сьогодні в чинному процесуальному законодавстві України прямо не закріплені такі принципи як справедливість і толерантність. Тож беручи до уваги проведений аналіз, вважаємо за доцільне реформувати чинне законодавство шляхом закріплення в якості основоположних принципів здійснення правосуддя справедливості і толерантності. Крім того, необхідно чітко зазначити у Законі України "Про статус суддів", що порушення суддями даних принципів призводить і до порушення ними присяги, що в свою чергу має наслідком порушення процедури звільнення судді з посади за особливих обставин.

Література:

1. Абдрашитов В. М. Справедливый прецедент и справедливое правосудие по международному праву // Закон и право. – 2007. – № 7. – С. 44-46.
2. Кничер Р. Толкование, аналогия и развитие права: проблемы разграничения судебной и законодательной власти // Государство и право. – 2003. – № 8. – С. 5-7.
3. Конституція України від 28.06.96 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 381-417.
4. Ківалов С. В. Місце і роль Вищої ради юстиції в правовій системі України та проблеми підготовки юридичних кадрів // Актуальні проблеми політики. – 2002. – Вип. 15. – С. 3-11.
5. Громов Н. А., Ивенский А. И., Курушин С. А. Справедливость как одно из требований к судебному приговору // Следователь. – 2005. – № 2. – С. 15-19.

6. Бозров В. М. О проблеме справедливости в уголовном судопроизводстве // Уголовное судопроизводство. – 2005. – № 2. – С. 9-12.
7. Волколуп О. В. Справедливость и уголовное судопроизводство // Правовая политика и правовая жизнь. – 2005. – № 4. – С. 96-101.
8. Ківалов С. В. Місце і роль Вищої ради юстиції в правовій системі України та проблеми підготовки юридичних кадрів // Актуальні проблеми політики. – 2002. – Вип. 15. – С. 3-11.
9. Марков О. Нравственные начала судейской профессии (опыт и размышления) // Российская юстиция. – 2001. – № 11. – С. 42-44.
10. Марков О. Нравственные начала судейской профессии (опыт и размышления) // Российская юстиция. – 2001. – № 12. – С. 43-45.
11. Права человека. Основные международные документы: Сб. докум. – М.: Междунар. отнош., 1989. – 160 с.
12. Колоколов Н. Законность, обоснованность и справедливость приговора – неотъемлемые качества любого судебного решения. – 2003. – № 4. – С. 17-20.
13. Харт Х. Концепція права / Пер. з англ. Н. Комарова – К.: Сфера, 1998. – 231 с.
14. Козюбра М. І. Принципи верховенства права і правової держави: єдність основних вимог // Наукові записки Національного університету Києво Могилянської академії. – 2007. – Т. 64. – С. 3-9.

Польовий М.А., НУ "ОЮА"

СИСТЕМНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ

Статья посвящена анализу научных возможностей системного представления политического процесса. Проанализированы основные характеристики политического процесса, представленного как система.

The article is devoted to the analysis of scientific possibilities of system presentation of political process. Basic descriptions of political process, presented as a system are analysed.

В усіх областях сучасного знання науковці вимушені стикатися з необхідністю аналізу складних об'єктів, певних "цілісностей" або "систем". Це веде до зміни основних категорій мислення, до фундаментальної переорієнтації наукового мислення [1, С. 31 – 32].

Можна стверджувати, що серед найбільш уживаних понять в сучасній науці знаходяться нотації "система", "системний підхід", "системний метод". Це поняття поширилося в усіх сферах науки і проникло в буденне мислення, в жаргон і в засоби масових комунікацій. Системне